

man spørge om, hvilken status begreber som „folk“ eller endog „urbefolkning“ og „oprindelige rettigheder“ egentlig har i forhold til antagelserne i en deliberativ demokratiforståelse. Og er sådan noget som etablering af et Sameting nu også i overensstemmelse med en sådan forståelse? Er der ikke tale om en slags naturretstænkning, som er svært at forene med deliberative demokratimodel? Det synes umiddelbart at være tilfældet. Artiklens problem er, at den type basale spørgsmål ikke rejses.

Bogens afsluttende kapitel skiller sig ud ved teoretisk at knytte an til Foucault's snarere end Habermas' diskursbegreb. Det er forfattet af Inger-Johanne Sand og omhandler udviklingen i kommunikation og styring i forvaltningsorganer og mellem forskellige forvaltningsorganer, politiske myndigheder og aktører. En gennemgående pointe er, at den sociale, forvaltningsmæssige virkelighed skabes decentralt, lokalt snarere end gennem top-down styring, og dette skaber klare dilemmaer med hensyn til retssikkerhed og forudberegnelighed. Spørgsmålet er - og her nærmer Sand sig klart en Habermas-tematik - om de enkelte diskurser forbliver interne eller om det er „mulig å udvikle allmenne og rasjonelle diskusjoner på tvers av disse, og kan disse ivareta både de særlige hensyn i hver diskurs og allmenninteresser og demokratihensyn?“ (p. 223). Og det spørgsmål får vi ikke noget entydigt svar på - hvad der naturligvis ikke kan undre. Kapitlets styrke ligger i den generelle beskrivelse af det moderne samfunds kompleksitet og „decentrering“, der kan tjene som et sundt korrektiv til enhver deliberativ idealdannelse om politik som en simpel og gennemsigtig proces, hvor alle bidrager ligeligt til opnåelsen af et fælles bedste. Men samtidig forekommer billedet af det stærkt differentie-

rede samfund at være for udifferentieret. Først og fremmest kan indvendes, at det stadig går an at operere med en differentiering mellem politik og ikke-politik og dermed også mellem den generelle offentlige politiske diskurs og så de mange deldiskurser. Og det er vel en første forudsætning for at tage hånd om de problemer, artiklen opridses.

Bogen kommer således vidt omkring og kvaliteten af de forskellige bidrag er gennemgående god. Det er svært at undgå at blive klogere af at læse den, og en bedre anbefaling kan man vel ikke give en bog, der handler om deliberativ politik.

Jørn Loftager
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Tägil, Sven (red.), *Den problematiska etniciteten. Nationalism, migration och samhällsomvandling*, Lund: Lund University Press, 1993, 210 s., SEK. 223,00.

Boken er den tiende i en serie om etniske relasjoner fra CESIC STUDIES IN INTERNATIONAL CONFLICT ved Lund universitet. Etter en kort introduksjon av redaktøren, kommer fire kapitler sammen-satt etter velkjent mønster: Et begreps-avklarende og teoribeskrivende essay etterfulgt av casestudier. To av casestudiene handler om oppløsningen av Sovjetunionen; det siste om oppløsningen av Jugoslavia.

Med én unntakelse er forfatterne til de nevnte kapitler historikere. Den fjerde er sosiolog, med tilknytning til Historiska institutionen ved Lund universitet.

Det første av hovedkapitlene, "Nationer och nationalism: Teoretiska och empiriska aspekter" av Rune Johansson får

man spørge om, hvilken status begreber som „folk“ eller endog „urbefolkning“ og „oprindelige rettigheder“ egentlig har i forhold til antagelserne i en deliberativ demokratiforståelse. Og er sådan noget som etablering af et Sameting nu også i overensstemmelse med en sådan forståelse? Er der ikke tale om en slags naturretstænkning, som er svært at forene med deliberative demokratimodel? Det synes umiddelbart at være tilfældet. Artiklens problem er, at den type basale spørgsmål ikke rejses.

Bogens afsluttende kapitel skiller sig ud ved teoretisk at knytte an til Foucault's snarere end Habermas' diskursbegreb. Det er forfattet af Inger-Johanne Sand og omhandler udviklingen i kommunikation og styring i forvaltningsorganer og mellem forskellige forvaltningsorganer, politiske myndigheder og aktører. En gennemgående pointe er, at den sociale, forvaltningsmæssige virkelighed skabes decentralt, lokalt snarere end gennem top-down styring, og dette skaber klare dilemmaer med hensyn til retssikkerhed og forudberegnelighed. Spørgsmålet er - og her nærmer Sand sig klart en Habermas-tematik - om de enkelte diskurser forbliver interne eller om det er „mulig å udvikle allmenne og rasjonelle diskusjoner på tvers av disse, og kan disse ivareta både de særlige hensyn i hver diskurs og allmenninteresser og demokratihensyn?“ (p. 223). Og det spørgsmål får vi ikke noget entydigt svar på - hvad der naturligvis ikke kan undre. Kapitlets styrke ligger i den generelle beskrivelse af det moderne samfunds kompleksitet og „decentrering“, der kan tjene som et sundt korrektiv til enhver deliberativ idealdannelse om politik som en simpel og gennemsigtig proces, hvor alle bidrager ligeligt til opnåelsen af et fælles bedste. Men samtidig forekommer billedet af det stærkt differentie-

rede samfund at være for udifferentieret. Først og fremmest kan indvendes, at det stadig går an at operere med en differentiering mellem politik og ikke-politik og dermed også mellem den generelle offentlige politiske diskurs og så de mange deldiskurser. Og det er vel en første forudsætning for at tage hånd om de problemer, artiklen opridses.

Bogen kommer således vidt omkring og kvaliteten af de forskellige bidrag er gennemgående god. Det er svært at undgå at blive klogere af at læse den, og en bedre anbefaling kan man vel ikke give en bog, der handler om deliberativ politik.

Jørn Loftager
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Tägil, Sven (red.), *Den problematiska etniciteten. Nationalism, migration och samhällsomvandling*, Lund: Lund University Press, 1993, 210 s., SEK. 223,00.

Boken er den tiende i en serie om etniske relasjoner fra CESIC STUDIES IN INTERNATIONAL CONFLICT ved Lund universitet. Etter en kort introduksjon av redaktøren, kommer fire kapitler sammen satt etter velkjent mønster: Et begrepsavklarende og teoribeskrivende essay etterfulgt av casestudier. To av casestudiene handler om oppløsningen av Sovjetunionen; det siste om oppløsningen av Jugoslavia.

Med én unntakelse er forfatterne til de nevnte kapitler historikere. Den fjerde er sosiolog, med tilknytning til Historiska institutionen ved Lund universitet.

Det første av hovedkapitlene, "Nationer och nationalism: Teoretiska och empiriska aspekter" av Rune Johansson får

frem det dynamiske forholdet mellom etnisitet, nasjonalitet og nasjonalisme på en måte som er både ryddig og overskuelig uten at kompleksiteten dekkes over. Alene av den grunn kan kapittelet anbefales som en utmerket introduksjon til den besværlige etnisiteten! I tillegg tilføres teori om etnisitet, nasjonalitet og nasjonalisme en historisk-empirisk forankring som ofte er langt mindre solid i tilsvarende sosiologiske, antropologiske og statsvitenskapelige redegjørelser.

De øvrige hovedkapitlene inneholder en sann rikdom av detaljopplysninger og er som sådan spennende lesning for enhver med interesse for å tilegne seg en dypere innsikt i Sovjetunionens og Jugoslavias oppløsning. Nettopp på grunn av detaljrikdommen, er bildene som tegnes i disse kapitlene så mangesidige at de vanskelig lar seg gjengi på en tilnærmet presis måte innenfor rammene av en anmeldelse. De korte karakteristikkene som følger må derfor leses med det forbehold at de er basert på de aller groveste strekene.

Det første - og lengste - av disse historiske studiene, „Från deporterade klassfiender till etniska flyktingar: Migrationsprocesser i Sovjetunionen och dess arvtagarstater“ av Klas-Göran Karlsson, tar for seg sovjetstatens behandling av ulike klasse- og folkegrupper fra stalinperioden og fremover. Kapittelet forteller historien om undertrykkelse og mishandling av etniske grupperinger med reaktiv styrking av etnisk bevissthet til følge. Denne etniske bevisstheten eksploerte i etnonasjonalistisk lidenskap i takt med den politiske liberaliseringen innledet av Gorbatsjov. Det neste kapittelet, «Från Gorbatsjov till Gorbatschow: Etnisk identitet, alkohol och desintegration i Sovjetunionen» av Kristian Gerner, presenterer den interessante tesen at Gorbatsjovs antialkoholkampagne bidro til å fremprovokere unionens fall via to parallelle mekanismer: En tiltagende forakt for sentralstaten, og en styrket markering av etniske grenser i og med at de ulike drikkekulturer ble tydeliggjort. Det siste kapittelet, „Kriget i Bosnien-Hercegovina: Inbördeskrig och krig mellan Kroatien og Serbien“ av Kerstin Nyström, beretter om den etniske oppdelingen av Jugoslavia og konkluderer at det i et vesentlig omfang var religiøse og politiske ledes utnyttelse av allerede eksisterende kulturelle motsetninger som ga den jugoslaviske stat dødsstøtet og førte til borgerkrig.

Samtlige av disse tre kapitlene lever i rikt mon opp til bokens tittel på mer enn en måte. For det første - og aller viktigst - er de overbevisende i sine beretninger om hvordan etnisitet og nasjonal bevissthet utgjør sprengfarlige samfunnskrefter som meget lett lar seg detonere, men som det er svært vanskelig å desarmere. Selv uten kommunistsystemets totalitære sider, for ikke å nevne stalinperiodens særlige galskap, forteller historien oss at så lenge territorialstatens grenser ikke faller sammen med etno-nasjonal identitet, har man en ganske sikker oppskrift for at noe vil gå galt. For det andre illustrerer disse kapitlene at etnisitet er problematisk også i den forstand at i fravær av gjennomtenkte analytiske modeller, forsvinner forklaring i en labyrinth av teoriansatser der uavhengige og avhengige variable biter hverandre både i hale og snute. Som det kommer klart frem i Karlssons kapittel, har studiene til hensikt å forklare et nutidig problem ved systematisk å avdekke historiske utviklingslinjer, strukturer og hendelser som virker i nuet og kan tenkes å påvirke veien mot fremtiden. Problemet er at historien inneholder så mange utviklingslinjer, strukturer og hendelser

som kan tenkes å påvirke dens gang at forklaring drukner i forklaring. Med andre ord, disse tre studiene forteller mye om *hva* som har funnet sted, men lite om *hvorfor* på en teoretisk klar og overbevisende måte. Variablene og teoriansatsene er simpelt hen for mange.

Ironisk nok fremmer disse studiene ikke desto mindre *forståelsen*! Således vendes den kritiske brodden i denne anmeldelsen tilbake mot de mer modellbevisste retningene i samfunnsvitenskapene.

Øystein Gaaasholt
Avdelingen for
økonomisk-administrative fag
Høgskolen i Buskerud, Kongsberg

Carsten Due-Nielsen og Nikolaj Petersen (eds.), *Adaptation & Activism. The Foreign Policy of Denmark 1967-93*, København: Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1995, 301 s., kr. 295,00.

I 1992 fejrede Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) sit 25 års jubilæum og besluttet at publicere en samlet analyse af dansk udenrigspolitik i perioden. Med det formål blev der i efteråret 1993 arrangeret et seminar, hvor en række forskere fremlagde og diskuterte papers, der senere er blevet opdateret og hermed udgives i samlet form.

Bogens hovedtema er skiftet fra tilpasning til aktivisme i dansk udenrigspolitik, som belyses i sine forskellige aspekter. Efter udgavernes introducerende artikel om dansk udenrigspolitik siden 1967 gennemgås alliancepolitikken (Ib Faurby), forsvarspolitikken (Michael Clemmesen), dansk østpolitik (Ole Nørgaard, Per Carlsen og Nikolaj Petersen), EF-politikken (Mogens Rüdiger og Nikolaj

Petersen), den udenrigsøkonomiske politik (Claus Vastrup) og dansk udviklingspolitik (Gorm Rye Olsen). De enkelte bidrag inddrager i varierende omfang teoretiske overvejelser og perspektiver. Den afsluttende artikel af Ole Wæver er af en anden karakter, idet en række dilemmaer for dansk udenrigspolitik i de kommende år formuleres og diskuteres.

Carsten Due-Nielsen og Nikolaj Petersen skitserer i den første artikel udviklingen i offisielle danske perceptioner af Danmarks handlefrihed i de internationale omgivelser. Fra Erik Scavenius' „realistiske“ småstats-opfattelse med vægten på tilpasning til de omgivende stormagter til aktivisterne Per Hækkerup og Uffe Ellemann-Jensen går en klar linje med større betoning af Danmarks internationale muligheder - en udvikling der især er blevet iøjnefaldende efter afslutningen af den kolde krig. Den danske politik sættes derefter ind i et teoretisk perspektiv i form af James Rosenau's adaptations-model, der har indflydelsesevne og påvirkningsfølsomhed (stressmodtagelighed) som de to hovedvariable og dermed fire forskellige typer udenrigspolitik. Anskuet på den måde karakteriseres ændringen som en bevægelse fra en politik præget af føjelighed overfor den nærmeste stormagt i en situation med lav indflydelsesevne og stor påvirkningsfølsomhed til en forsigtig balancepolitik for at afpasse en fortsat stor påvirkningsfølsomhed med en større indflydelsesevne.

I første omgang kan beskrivelsen af dansk udenrigspolitik ved hjælp af Rosenau's kendte model virke lidt for traditionel. Rosenau er en klassiker, hvis begrebsskema har været brugt adskillige gange før til at karakterisere dansk udenrigspolitik. Ved nærmere gennemlæsning - og eftertanke - indeholder genbrugen af Rosenau imidlertid et frugtbart perspek-